

**मुख्यमंत्री सहायता निधी न्यास व्यवस्थापन
समिती - नियम व विनियम**

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक सीआरएफ-१००९/प्र.क्र.२०९/२००९/२५
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक - १६ फेब्रुवारी, २०१०.

वाचा :- १. शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक सीआरएफ-१०६७/बी,
दिनांक - २.३.१९६७.
२. शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक सीआरएफ-२००१/
प्र.क्र.१९७/२००१/२५, दिनांक १५.११.२००१

प्रस्तावना :- सामान्य प्रशासन विभाग, शासन निर्णय दिनांक २/३/१९६७ अन्वये राज्यातील / देशातील नैसर्गिक आपत्तीतील आपदग्रस्तांना अर्थसहाय्य करण्याच्या उद्देशाने मुख्यमंत्री सहायता निधी या सार्वजनिक न्यासाची स्थापना करण्यात आली आहे. सदर न्यासाकडे नैसर्गिक आपत्ती व्यतिरिक्त अन्य कारणाने पिंडीत असणा-या व्यक्तींना अर्थसहाय्य करण्यासाठी विनंती अर्ज तसेच लोकप्रतिनिधीकडून व्यापक प्रमाणावर शिफारशी प्राप्त होत असल्याने मुंबई सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्था अधिनियम, १९५० मधील तरतुदीनुसार सार्वजनिक न्यासाच्या ध्येय उद्दिष्टांच्या व्याप्तीत वाढ करण्याचा निर्णय घेऊन शासन निर्णय सामान्य प्रशासन विभाग, दिनांक १५.११.२००१ मधील उद्दिष्ट क्रमांक ६, ७, व ८ नुसार धर्मादाय संस्थांना अर्थसहाय्य प्रदान करण्याबाबतच्या उद्दिष्टांचा अंतर्भाव करण्यात आला. तथापि ही उद्दिष्टे गौण स्वरूपाची असल्याने या उद्दिष्टांवर निकषाच्या अधीन राहून न्यासाच्या एकूण वार्षिक उत्पन्नाच्या २५% पर्यंत रक्कम खर्च करण्यात यावी अशी अट या निर्णयात अंतर्भूत करण्यात आली आहे.

मा. मुंबई उच्च न्यायालयात “मुख्यमंत्री सहायता निधी” या न्यासाच्या विरुद्ध जनहित याचिका दाखल करण्यात आली असून, त्या अनुषंगाने धर्मादाय संस्थांना अर्थसहाय्य प्रदान करण्याबाबत सुधारित कार्यपद्धती व नियमावलीचा मसूदा तयार करून शापथपत्राब्दारे मा. मुंबई उच्च न्यायालयात सादर करण्यात आला आहे.

त्या अनुषंगाने मुख्यमंत्री सहायता निधीमधून धर्मादाय संस्थांना सहाय्य मंजूर करण्यासाठी सुधारित कार्यपद्धती अनुसरण्याचा व व्यापक नियमावली तयार करण्याचा प्रश्न शासनाच्या विचाराधीन होता. यासंदर्भात शासनाने मा. मुंबई उच्च न्यायालयाच्या निकालाच्या अधीन राहून पुढीलप्रमाणे निर्णय घेतला आहे :-

शासन निर्णय :-

“मुख्यमंत्री सहायता निधी” मधून धर्मादाय प्रयोजनाकरिता करावयाचे वाटप हे मागील वित्तीय वर्षाच्या एकूण उत्पन्नाच्या २५ % इतके निर्बंधित करण्यात येत आहे. मुख्यमंत्री सहायता निधीमधून धर्मादाय संस्थांना वित्तीय सहाय्य मंजूर करण्यासाठी महाराष्ट्र शासनाच्या मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखाली मुख्यमंत्री धर्मादाय वित्तीय सहाय्य समिती स्थापन करण्यात येत आहे.

धर्मादाय प्रयोजनांसाठी, वित्तीय सहाय्य मंजूर करण्याकरिता ही समिती मा. मुख्यमंत्रांना प्रस्तावांची शिफारस करील. या समितीची रचना व कार्यपद्धती पुढीलप्रमाणे असेल. :-

क) मुख्य सचिव	---	अध्यक्ष
ख) प्रधान सचिव व मुख्य राज्यशिष्टाचार अधिकारी, सामान्य प्रशासन विभाग	---	सदस्य
ग) सचिव, सार्वजनिक बांधकाम विभाग	---	सदस्य
घ) माननीय मुख्यमंत्रांचे अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव / सचिव - नि - मुख्यमंत्री सहाय्यता निधीचे महासचिव ---		सदस्य
ड) माननीय मुख्यमंत्रांचे उप सचिव-नि- मुख्यमंत्री सहाय्यता निधीचे महासचिव	---	सदस्य -सचिव

२) "मुख्यमंत्री सहाय्यता निधीच्या" कार्यालयात धर्मादाय प्रयोजनार्थ प्राप्त झालेले अर्ज, प्रत्येक महिन्याला समितीसमोर सादर करण्यात येतील, त्यामुळे वित्तीय सहाय्य मंजूरीसाठी प्रस्तावांची शिफारस करणे समितीला शक्य होईल.

३) या संबंधात, "मागील वित्तीय वर्षाचे एकूण उत्पन्न" या संज्ञेचा, शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्रमांक सी आर एफ-२००१/ प्र.क्र.१९७/२००१/२५, दि. १५ नोव्हेंबर, २००१ नुसार नियत ठेव व बँक बचत खाते यांमध्ये केलेल्या गुंतवणुकीमधून मिळालेल्या व्याजासह, प्राप्त झालेल्या देणग्या, असा अन्वयार्थ लावण्यात येईल.

४) संबंधित वित्तीय वर्षाचे लेखापरिक्षण संपल्यानंतर, वरील मुद्दा क्र. ३ मध्ये नमूद केलेल्या एकूण उत्पन्नाच्या पंचवीस टक्के निधी, धर्मादाय प्रयोजनांकरिता राखून ठेवण्यात येईल आणि मंजूर प्रस्तावांना त्यातून वित्तीय सहाय्याचे वाटप करण्यात येईल.

५) [क] "मुख्यमंत्री सहाय्यता निधी" मधून वित्तीय सहाय्य मिळण्याकरिता धर्मादाय संस्थांना पुढील निकषांची पूर्तता करणे आवश्यक राहील. :-

एक) अर्जदार धर्मादाय संस्था, मुंबई सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम, १९५० अन्वये नोंदणीकृत असावी. वित्तीय सहाय्य मागणी प्रस्तावासोबत नोंदणी प्रमाणपत्र सादर करावे.

दोन) अर्जदार धर्मादाय संस्थेला, मुंबई सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम, १९५० अन्वये नोंदणी केल्यानंतर पाच वर्षे पूर्ण झालेली असावीत आणि ती यथा योग्यरित्या कार्यरत असावी.

तीन) धर्मादाय संस्थेच्या व्यवस्थापन समितीच्या सदस्यांची निवड प्रक्रिया ही लोकशाही पद्धतीची असावी. संस्थेच्या घटनेमध्ये आणि / किंवा संस्थापनामध्ये / संस्थापन नियमावलीमध्ये / नियमांमध्ये / संस्थेच्या उपविर्धीमध्ये विशिष्ट व उचित तरतुदी असाव्यात.

चार) अध्यक्ष, सचिव, कोषाध्यक्ष व विश्वस्त यांच्या निवडीची वा नियुक्तीची प्रक्रिया ही आनुवंशिक किंवा जन्माने उत्तराधिकारी अशी असेल तर, "मुख्यमंत्री सहाय्यता निधी" मधून वित्तीय सहाय्य मिळण्यास ती संस्था अपात्र असेल.

पाच) संस्थांना शासनाकडून १००% अनुदान मिळत असेल किंवा जास्त फी घेऊन व्यावसायिक पाठ्यक्रम आयोजित करीत असेल तर त्यांचा वित्तीय सहाय्याकरिता विचार करण्यात येणार नाही.

[ख] एखाद्या संस्थेला वित्तीय सहाय्य मिळण्याच्या मर्यादा : धर्मादाय संस्थेला प्रकल्प खर्चाच्या ५०% किंवा १०.०० लाख रुपये यापैकी जे कमी असेल इतके कमाल वित्तीय सहाय्य निधीच्या उपलब्धतेनुसार मंजूर करण्यात येईल.

[ग] वित्तीय संस्थेने वित्तीय सहाय्य मिळण्याकरिता पुढील दस्तावेज / प्रमाणपत्र (पुरावा म्हणून) सादर करणे आवश्यक आहे :

एक) संस्था सुरक्षीतपणे काम करीत आहे हे सिध्द करणारी कागदपत्रे / प्रमाणपत्रे.

दोन) वार्षिक लेखापरीक्षा अहवाल आणि धर्मादाय आयुक्तांच्या कार्यालयामध्ये नियमितपणे दाखल करण्यात आलेले / सादर करण्यात आलेले वार्षिक लेखापरीक्षा अहवाल व विवरणपत्र लेखे यांचे प्रमाणपत्र.

तीन) संस्थेमध्ये गैरप्रकाराची कोणतीही तक्रार नाही याबद्दलचे प्रमाणपत्र / घोषणा. अनुक्रमांक १ ते ३ मधील सर्व मुद्दे प्रमाणित करण्यासाठी, संस्था ज्याच्या अधिपत्याखाली / अधिकारितेखाली कार्य करीत आहे अशा धर्मादाय आयुक्ताच्या कार्यालयातील संबंधित अधिकाऱ्याचे तसे प्रमाणपत्र संस्थेने सादर करावे.

चार) संस्थेला मागील पाच वर्षांमध्ये, "मुख्यमंत्री सहाय्यता निधी" कडून कोणतेही वित्तीय सहाय्य मिळाले नसल्याचे संस्थेने तसे प्रमाणपत्र सादर करावे.

पाच) "मुख्यमंत्री सहाय्यता निधी" कडून किंवा अन्य कोणत्याही विश्वस्तव्यवस्थेकडून यापूर्वी, कोणतेही वित्तीय सहाय्य मिळालेले असेल तर, त्याच्या वापराचे सनदी लेखापालाने प्रमाणित केलेले विनियोजन प्रमाणपत्र प्रस्तावासोबत सादर करावे.

सहा) मागील ५ वर्षांच्या लेखापरीक्षित लेखांच्या प्रती त्याचबरोबर संस्थेचे लेखे अचूक असल्याबद्दल सनदी लेखापालाने प्रमाणित केलेले प्रमाणपत्र, विहित करण्यात आलेल्या नियमांनुसार संस्थेच्या घटनेची, संस्थापनाची व नियमांची / उप विधींची एक अद्यावत प्रत आणि अद्यावत असल्या संबंधी धर्मादाय आयुक्त कार्यालयाचे तसे प्रमाणपत्र सादर करावे.

सात) संस्थेच्या सर्व सदस्यांची / विश्वस्तांची नावे, पत्ते व दूरध्वनी क्रमांक असलेली अचूक यादी, प्रस्तावासोबत सादर करावी.

आठ) सक्षम प्राधिकाऱ्यांकडून प्रस्तावित प्रकल्पाच्या कामाच्या अंदाजित खर्चाचे प्रमाणपत्र, प्रमाणित प्राधिकाऱ्याची प्रकल्पाची / कामाची निलप्रत (Blue Print) आणि त्यांचे पत्ते तसेच दूरध्वनी क्रमांक संबंधित प्राधिकाऱ्याकडून प्रकल्पास / कामास मंजुरी मिळाल्याच्या साक्षांकित प्रती सादर करणे आवश्यक आहे.

नऊ) नवीन इमारतीचे बांधकाम करण्याकरिता किंवा इमारतीचा विस्तार करण्याकरिता अथवा त्याचे नूतनीकरण करण्याकरिता वित्तीय सहाय्य मागितले असेल त्या प्रकरणात, ज्या जमिनीवर प्रस्तावित इमारत /प्रकल्प उभारावयाचा आहे त्या जमिनीचा मालकी हक्क दर्शविणारी कागदपत्रे, वास्तुशास्त्रज्ञाकडून प्रमाणित केलेला प्रकल्पाचा आराखडा, सक्षम प्राधिकाऱ्याकडून जमिनीचा अकृषिक प्रयोजनासाठी वापर करण्याची परवानगी, मंजूर केलेल्या इमारतीच्या आराखड्याच्या प्रतीसोबत सक्षम प्राधिकाऱ्याचे इमारतीचा आराखडा मंजूर केल्याचे पत्र, बांधकाम करण्यासाठी परवानगी देणारे नियोजन प्राधिकरणाचे बांधकाम सुरु करण्याचे प्रमाणपत्र इत्यादी, प्रस्तावासोबत सादर करणे आवश्यक आहे.

दहा) अर्जदार एखादी शैक्षणिक संस्था असेल त्याबाबतीत, नवीन शाळेच्या महाविद्यालयाच्या इमारतीच्या बांधकामाकरिता / विद्यमान इमारतीच्या विस्ताराकरिता / शैक्षणिक सुविधांचा दर्जा उंचावण्याकरिता साधन सामग्री खरेदी करण्याकरिता शासनाकडून कोणताही निधी मंजूर झालेला नाही असे संस्थेने प्रमाणित करावे.

अकरा) अर्जदार एखादी शैक्षणिक संस्था असेल त्या बाबतीत शासनाकडून प्राप्त झालेली अनुदाने, विद्यार्थ्यांची संख्या, विद्यमान इमारती व वर्गखोल्या इत्यादी नमूद करणारा संबंधित शिक्षण अधिकारी /उप संचालक / उप संचालक, उच्च शिक्षण यांचा अहवाल सादर करावा. शिक्षणाचा दर्जा हा उच्च प्रतीचा आहे असे प्रमाणित करणे, सक्षम प्राधिकरणाच्या, अद्ययावत आणि सध्याच्या तपासणी अहवालाच्या प्रती सादर कराव्यात. ही कागदपत्रे प्रस्तावासोबत जोडावीत.

बारा) संस्थेने, आयकर अधिनियमाच्या कलम ८० जी अन्वये, कोणतीही सुट असल्यास, आयकरात सूट मिळाल्याचे प्रमाणपत्र तसेच सूट मिळाल्याचा कालावधी विनिर्दिष्ट करणारे प्रमाणपत्र सादर करावे.

तेरा) बँकेचे नाव, पत्ता, लेखा क्रमांक व गेल्या पाच वर्षांच्या संबंधातील बँक खात्यातील जमा व खर्चाचे अद्ययावत विवरणपत्र यांसारखे संस्थांचे बँक खात्याचे तपशील सादर करावे.

चौदा) अनाथाश्रम /वृद्धाश्रम यांना सुविधा पुरविण्याच्या संबंधात संस्थेचा प्रस्ताव असेल तर, संबंधित संस्थेचा दर्जा व कामगिरी यांच्या संबंधात सक्षम प्राधिकाऱ्याने दिलेला तपासणी अहवाल प्रस्तावासोबत जोडण्यात यावा.

पंधरा) धर्मादाय आयुक्तांच्या कार्यालयामध्ये ठेवण्यात आलेल्या नोंदवहीच्या साक्षांकित उताऱ्यासोबत संस्थेच्या स्थावर व जंगम मालमत्तांची अद्ययावत यादी सादर करावी. संस्थेने प्रस्तावित प्रकल्पामध्ये / कामामध्ये त्यांच्या असलेल्या अंशदानाचे तपशील द्यावे.

सोळा) मुख्यमंत्री सहायता निधीद्वारे प्रकल्पाच्या एका लहान भागाला वित्तपुरवठा केला असेल तर, संस्थेने उर्वरित निधी उभारण्याचे नियोजन व कालावधी सादर करावा.

सतरा) संस्थेचा पोलीस तपासणी अहवाल आणि त्यामध्ये कोणत्याही बेकायदेशीर हालचालीमध्ये त्याचे पदाधिकारी गुंतलेले नसल्याचे नमूद करून प्रस्तावासोबत जोडण्यात यावे.

अठरा) मंजूर केलेले वित्तीय सहाय्य कामाच्या प्रगतीनुसार टप्याने देण्यात येईल. अंतिम हप्ता देण्यापूर्वी, संस्थेच्या जबाबदार अधिकाऱ्याने व वास्तुशास्त्रज्ञाने काम पूर्ण झाले असल्याचे प्रमाणित करावे. आणखी, वितरित केलेल्या वित्तीय सहाय्याचा विनियोग पावत्यांच्या झेरॉक्स प्रती,

बांधकामाचे छायाचित्र यासोबत सादर करावे. या विनियोगाच्या तपशिलांची मुख्यमंत्री सहायता निधीच्या समितीकडून पडताळणी करण्यात येईल आणि त्यांचा समाधानकारक अहवाल आल्यानंतर अंतिम हप्ता मंजूर करण्यात येईल.

एकोणीस) ज्या संस्थेला सहाय्य देण्यात येणार आहे अशी संस्था रुग्णालय असेल तर, रुग्णालयाला मुंबई सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम, १९५० च्या कलम ४१ अअ नुसार गरीब रुग्णांना मोफत वैद्यकीय सुविधा पुरवाव्या लागतील, संस्थेने तसे हमीपत्र सादर करावे.

वीस) वित्तीय सहाय्य मिळविलेल्या संस्थांना दोन वर्षांच्या आत, मुख्यमंत्री सहायता निधीकडे अंतरिम अहवाल सादर करणे आवश्यक असेल.

एकवीस) मंजूर करण्यात आलेली रक्कम ज्या प्रयोजनासाठी मंजूर करण्यात आली त्याच प्रयोजनासाठी त्याचा वापर करण्यात यावा आणि त्याचा गैरवापर करण्यात येऊ नये. त्याचप्रमाणे, वित्तीय सहाय्य मंजूर करताना निर्धारित अटी व शर्तीचे काटेकोरपणे पालन करावे. वित्तीय सहाय्याच्या रकमेचा गैरवापर केला असेल किंवा कोणत्याही शर्तीचा भंग केला असेल तर, वित्तीय सहाय्याची रक्कम जमीन महसुलाच्या थकबाकीप्रमाणे संस्थेकडून/संस्थेच्या विश्वस्तांकडून वसूल करण्यात येईल. त्याचप्रमाणे, वित्तीय सहाय्य दंडात्मक व्याजासह वसूल करण्यात येईल आणि मुख्यमंत्री सहायता निधी ती रक्कम वसूल करण्यास हक्कदार असेल. तसेच तिला तसा प्राधिकार असल्याने व ती सक्षम राहील. वित्तीय सहाय्य वसूल करण्यासाठी झालेला कोणताही खर्च, संस्थेकडून वसूल करण्यात येईल. व्यवस्थापनाच्या सर्व विश्वस्तांनी व सदस्यांनी त्याबाबत, वेळोवेळी विहित मूल्याच्या मुद्रांक कागदावर योग्य बंधपत्र, मुख्यमंत्री सहायता निधीकडे सादर करावे. वर नमूद केल्याप्रमाणे, बंधपत्र सादर केल्यानंतरच वित्तीय सहाय्य वितरित करण्यात येईल.

बावीस) संस्थेला देण्यात आलेल्या वित्तीय सहाय्याचा वापर तीन वर्षांमध्ये प्रस्तावित प्रकल्पाकरिता /कामाकरिता करण्यात यावा, जर वितरित करण्यात आलेल्या रकमेचा वापर करण्यास कसूर केल्यास, जमीन महसुलाची थकबाकी असल्याप्रमाणे वसूल करता येईल आणि वरील खंड २१ मधील सर्व गोष्टी, योग्य त्या फेरफारांसह, अशा प्रकरणांना लागू होतील.

तेवीस) समितीच्या शिफारशींवर माननीय मुख्यमंत्री यांच्याकडून निर्णय घेण्यात येईल आणि कोणतीही शंका किंवा विवाद अथवा अन्य वादग्रस्त प्रकरणाच्या बाबतीत, वित्तीय सहाय्याचे वितरण / वितरण थांबविणे /ते देण्याचा पुनर्विचार या संबंधात, माननीय मुख्यमंत्री यांचा निर्णय अंतिम असेल.

६) मुख्यमंत्री सहायता निधीचे सचिवालय, मुख्यमंत्री सहायता निधी मार्फत धर्मादाय प्रयोजनांकरिता व्यक्तिना वित्तीय सहाय्य देण्यासाठी लागणाऱ्या कागदपत्रांची पूर्तता केल्याची खातरजमा करील आणि ती कागदपत्रे मुख्यमंत्री धर्मादाय वित्तीय सहाय्य समितीकडे सादर करील. १ लाख रुपयांपेक्षा अधिक वित्तीय सहाय्य मंजूर करणे आवश्यक असेल अशा प्रकरणांमध्ये, प्रस्ताव उपरोक्त समितीसमोर ठेवण्यात येईल. १ लाख रुपयांपेक्षा कमी रक्कम असलेला प्रस्ताव मंजुरीसाठी थेट माननीय मुख्यमंत्री यांच्याकडे सादर करण्यात येईल.

७) सदर शासन निर्णय निर्गमित केलेल्या दिनांकापासून अंमलात येत आहे आणि त्याचा पूर्व लक्षी प्रभाव हा केवळ यापुर्वी मुख्यमंत्री निधीकक्षाकडे प्राप्त झालेल्या परंतु अद्याप निर्णयार्थ

प्रलंबित असलेल्या प्रस्तावांना लागू राहील. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या संकेतस्थळावर उपलब्ध असून त्याचा संगणक सांकेतांक २०१००२२४२३०४६००१ असा आहे. आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

सही/-
(मा. प्र. कुलकर्णी)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

मा. राज्यपालाचे सचिव,

मा. मुख्यमंत्र्यांचे अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव,

उप मुख्यमंत्री यांचे सचिव,

मुख्यमंत्र्यांचे उप सचिव,

मुख्य सचिवांचे उप सचिव,

मा. मंत्री (वित्त) यांचे खाजगी सचिव,

मा. मंत्री (विधी व न्याय) यांचे खाजगी सचिव,

मा. मंत्री (पुनर्वसनव मदत कार्य) यांचे खाजगी सचिव,

मा. मंत्री (महसूल) यांचे खाजगी सचिव,

इतर सर्व मा. मंत्री व मा. राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,

प्रधान सचिव (वित्त),

मंत्रालयीन विभागाचे सर्व अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव,

सचिव व विशेष आयुक्त (मदत व पुनर्वर्सन)

धर्मादाय आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य वरळी, मुंबई - ४०० ०१८.

सहाय्यक संचालक (निधी व लेखा) मुख्यमंत्री सचिवालय,

सर्व विभागीय आयुक्त,

सर्व जिल्हाधिकारी,

सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद,

सर्व मंत्रालयीन विभाग,

महासंचालक, माहिती व व जनसंपर्क महासंचालनालय, मुंबई (प्रसिध्दीसाठी),

व्यवस्थापक, स्टेट बँक ऑफ इंडिया, रिक्लमेशन शाखा, रहेजा चेंबर्स, नरिमन पॉइंट, मुंबई

निवड नस्ती